

України. – 2010. – № 72. – С. 15.

11. Про охорону дитинства // Закон України від 26.04.2001 № 2402-III / Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – С. 4.

12. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. / Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990 р. – № 1. – С. 205;

13. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III // Офіційний вісник України. – 2002. – № 7. – С. 1.

14. Загальна Декларація прав людини від 10.12.1948 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – С. 89.

УДК 346 : [339.924+339.923 : 061.1ЕС]+002.6.01/.09+37

Мазур В. В., викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІ права та психології НАВС

Європейська інтеграція в контексті господарсько-правового забезпечення розробки та функціонування науково-технічних програм в системі освіти

Стаття присвячена аналізу загальнодержавних програмних положень і їх впливу на подальший розвиток системи освіти. Проведений структурно-правовий аналіз державного програмного регулювання в галузі освіти та науки і його порівняння з зарубіжними аналогами.

Ключові слова: науково-технічні програми, система освіти, господарсько-правове забезпечення, інноваційна взаємодія, європейська інтеграція.

Статья посвящена анализу общегосударственных программных положений и их влиянию на дальнейшее развитие системы образования. Проведенный структурно-правовой анализ государственного программного регулирования в отрасли науки и образования и его сравнение с зарубежными аналогами.

Ключевые слова: научно-технические программы, система образования, хозяйственно-правовое обеспечение, инновационное взаимодействие, европейская интеграция.

The article is devoted to analysis government's program provisions and their influence on further education system development. Conducted the structure and legal analysis of government's program regulation in branch of science and education and their compare with foreign analogues.

Key words: scientific and technical programs, education system, economic and legal support, innovation interaction, European integration.

В умовах значного прискорення темпів науково-технічного прогресу та його перетворення на основний фактор інтенсивного економічного зростання глобального значення для світового господарства загалом і національної економіки зокрема набуває ефективність використання досягнень науки і техніки в системі освіти.

Так, в умовах глобалізації світової економіки обов'язковою умовою її розвитку стає науково-технічна та інноваційна взаємодія держав, поглиблення міжнародної спеціалізації та кооперації у сфері наукових досліджень та розробок.

У зв'язку з цим сучасні наукові досягнення та технології обумовлюють сьогодні рівень економічного розвитку країн, ступінь їх залучення до міжнародного розподілу

праці, положення у світовому співтоваристві, здатність успішно вирішувати різні соціально-економічні проблеми.

Так *метою* представленої статті є аналіз існуючих (маючих чинні нормативні положення) державних цільових програм, регулюючих інноваційні відносини у господарсько-правовій площині, а також висвітлення певних напрямків для забезпечення інноваційної моделі розвитку системи освіти та науки України задля її інтеграції у європейське співтовариство.

Сьогодні для інноваційного розвитку економіки України є необхідним поєднання можливостей влади, бізнесу, освіти і науки. Зазначене твердження підсилюється потужним виробничим, науковим і людським потенціалом України. Варто зазначити, що в Україні спостерігається нове явище, коли саме високотехнологічний бізнес стає локомотивом інноваційного розвитку економіки, залучаючи владу, науку і освіту до партнерства у цій важливій справі.

Для потреб інноваційного розвитку країни освіта відіграє надзвичайно важливу роль. Вона є не лише зв'язуючою, але й конструктивною ланкою в системі трьох головних складових інноваційної економіки – «наука – освіта – виробництво». У цьому поєднанні освітній потенціал виступає одночасно як джерело поповнення науки кадрами і як головний фактор оволодіння робочою силою, всім населенням сучасними знаннями, необхідними для забезпечення економічного, соціального і культурного розвитку суспільства на основі використання передових досягнень науки, технологій, інновацій.

Українські ринкові реформи, які проводилися, як правило, лише заради зміни форми власності, звільнення процесу накопичення капіталу від регулюючого контролю держави, абсолютної лібералізації цін, комерціалізації всіх видів людської діяльності, в тому числі освітньої, майже зовсім не спиралися на ті величезні можливості, які закладені в освітньому потенціалі суспільства. Сумний досвід таких ринкових трансформацій свідчить про суттєве зниження якості освітньої діяльності і формування робочої сили, в тому числі її найбільш висококваліфікованої частини.

Водночас, у науково-технічній сфері, з огляду на її особливості і глобальну сутність, можливим є швидке одержання й найбільш ефективно впровадження результатів лише за умов тісного переплетення національних потенціалів, об'єднання матеріальних та інтелектуальних ресурсів різних країн, розподілу ризиків і фронтів роботи на міжнародному і глобальному рівнях. Ця особливість знаходить своє втілення в процесах міжнародної інтернаціоналізації сфери науки і техніки.

Інноваційна за своїм змістом і характером динаміка розвитку сучасного світового господарства, яка базується на факторах науково-технічного прогресу, вимагає від держав вибору відповідних моделей економічного зростання. В такий спосіб перед економікою України постає найважливіше завдання – перехід на інноваційний шлях розвитку, що ґрунтується на впровадженні досягнень науки, техніки і технологій в усі сфери національного господарства.

У контексті розвитку і поглиблення процесів інтернаціоналізації світової економічної і науково-технічної сфер вирішального значення у підвищенні ефективності реалізації національної стратегії інноваційного розвитку України набуває використання переваг міжнародної науково-технічної інтеграції.

Так, будь-яка економіка потребує системи регулювання з боку держави для забезпечення ефективного розвитку науково-технічного прогресу. При цьому на інноваційну діяльність держава впливає через свою регуляторну політику [1; с.28] за допомогою програмно-цільових методів управління.

Застосування програмно-цільових методів, програмно-цільового підходу у роз-

виткові інноваційної діяльності зумовлене багатьма факторами. По-перше, це прогресуюче відставання України в галузі інновацій від високорозвинених держав, яке зумовлює вже не тільки глибокі економічні, а й політичні наслідки, стає вже чи не найважливішою державною проблемою, невирішення якої загрожує суверенітету, національній безпеці країни. По-друге, це необхідність підвищення рівня конкурентоспроможності економіки та національної безпеки держави. По-третє, це потреба у поєднанні зусиль, які докладаються у напрямі створення інновацій, формуванні і реалізації єдиної інноваційної політики, необхідність інтеграції всіх складових інноваційного ланцюга освіта “ наука “ виробництво [2; с.116].

Згідно Закону України «Про основи державної політики в сфері науки і науково-технічної діяльності» [3] науково-технічними програмами вищого рангу є національні науково-технічні програми. Перелік національних науково-технічних програм з одночасним розглядом питань ресурсного забезпечення їх реалізації затверджується Верховною Радою України за поданням Уряду України.

Державна цільова програма “ це комплекс взаємопов’язаних завдань і заходів, спрямованих на розв’язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням.

Програмно-цільовий метод планування спрямований на усунення вад як директивного централізованого управління, державного втручання в економіку, так і ринкового саморегулювання.

Програмно-цільовий метод управління реалізується через цільові комплексні програми. Цільова комплексна програма (ЦКП) “ це документ, в якому міститься визначений за ресурсами, виконавцями та строками здійснення комплекс заходів, спрямованих на досягнення цілей. Цілі, на які має бути спрямована ЦКП інноваційного розвитку країни, обумовлені стратегією соціально-економічної політики держави, наявністю відповідних соціально-економічних проблем.

Програмно-цільовий метод складання бюджету було запропоновано у США в середині 1960-х років. Відтоді практика програмно-цільового методу складання бюджету поширилася [4; с.310] на цілу низку інших країн. Канада й більшість країн Європейського союзу активно практикують програмно-цільовий метод складання бюджету. Сьогодні більшість країн ЄС надають допомогу іншим країнам саме у формі програм, після здійснення яких ЄС прагне бачити досягнення конкретних результатів.

В ЄС широко використовується програмне регулювання як могутній інтегруючий засіб впливу на інноваційний розвиток. Значна частина високотехнологічних напрацювань є результатом реалізації спільних міждержавних проектів у межах ЄС, що дає змогу сконцентрувати сукупні кошти та дослідницький потенціал на найбільш важливих напрямках технологічного розвитку. За допомогою програми ЕСПРІТ (European Strategic Programme for Research and Information Technologies) та більш деталізованими дослідницькими програмами з конкретних проблем науки та техніки ЄС посилює ті об’єднані зусилля щодо технологічного випередження інших країн світу, які після 1984 р. мають якісно вищий рівень, згідно із зведеною програмою [5; р.210].

В Україні перші державні програми були затверджені ще на початкових етапах становлення її незалежності (наприклад, Постановою ВР УРСР від 03.07.1991 р. № 1291-XII затверджено Програму надзвичайних заходів щодо стабілізації економіки України та виходу її з кризового стану; Постановою ВР УРСР від 07.07.1992 р. № 2545-XII затверджено Державну програму приватизації майна державних підприємств).

На сьогодні програмно-цільовий метод офіційно визнано важливим інструментом здійснення державної політики розвитку країни та її окремих регіонів. У ст. 119 Конституції України, зокрема, зазначається, що місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують «виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин – також програм їх національно-культурного розвитку; підготовку та виконання відповідних обласних і регіональних бюджетів» [6].

У сфері економіки державні цільові програми є дієвим засобом впливу на неї. У правовій літературі теоретики виділяють поняття державно-правового впливу на економіку країни як цілеспрямовану організуючу діяльність відповідних законодавчих, виконавчих і контролюючих органів держави, які за допомогою різних підходів і методів, здійснюваних у рамках певних організаційних форм, забезпечують розвиток різних галузей економічної й виробничої діяльності, спрямованої на досягнення поставлених виробничо-господарських і соціально-економічних цілей [7; с.47].

Необхідно зазначити, що наука управління, теорія і практика виконання найскладніших багатоаспектних і довгострокових завдань політичного, соціального, економічного і технічного характеру виробили цілком стійке уявлення про «програми», а в господарському законодавстві використання програм як методів державного впливу на відповідні відносини дістало юридичне закріплення. Що стосується наукових надбань у цій сфері, то при безлічі різних визначень неможливо не відзначити, що наявні розходження, як правило, свідчать лише про намір авторів акцентувати увагу на тих чи інших ознаках «програм». Якщо ж, на думку В.М. Лексіна та О.М. Швецова, резюмувати незмінно підтверджувані фахівцями принципово важливі ознаки «програм», то можна вважати загальноприйнятим таке визначення: програма є спеціально розробленим для вирішення доведено пріоритетної проблеми комплексом заходів політичного, нормативно-правового, фінансового, економічного, соціального, екологічного, виробничого, дослідницького, інформаційного й іншого характеру, вибудованих у певній послідовності та узгоджених щодо ресурсів, виконавців і строків виконання; підготовка програми, її реалізація та контроль за виконанням вимагають спеціального організованого управління і координації з покладанням відповідних функцій на який-небудь орган [8; с.26].

Стосовно правового закріплення застосування програм у ст. 9 ГКУ закріплено, що у сфері господарювання держава здійснює довгострокову (стратегічну) і поточну (тактичну) економічну й соціальну політику, спрямовану на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верст і населення в цілому [9]. Правове закріплення економічної політики здійснюється шляхом визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, у прогнозах і програмах економічного і соціального розвитку України та окремих її регіонів, програмах діяльності КМУ, цільових програмах економічного, науково-технічного і соціального розвитку, а також у відповідних законодавчих актах.

У ст. 1 Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» зазначено, що програма економічного і соціального розвитку України — це документ, в якому визначаються цілі та пріоритети економічного і соціального розвитку, засоби та шляхи їх досягнення, формується взаємоузгоджена і комплексна система заходів органів законодавчої і виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямованих на ефективне розв'язання проблем економічного і соціального розвитку, досягнення стабільного економічного зростання, а також характеризуються очікувані зміни у стані економіки та соціальної сфери [10].

Державно-правовий вплив на економіку охоплює всі сфери цілеспрямованої організуючої діяльності держави та виявляє безпосередньо керуючий вплив на господарську діяльність, елементом якого є визначення економічної політики держави на основі конкретизації стратегії економічного розвитку в конкретних програмах і планах з установленням перспективних та найближчих цілей і завдань.

Розробці особливо великих, важливих проблем передують концепції. Проблеми розвитку освіти та науки в Україні належать до великих і важливих. Саме тому беззаперечно важливим, як з позиції доцільності так і з позиції цільового спрямування є винесення на широкий загал концепцій та їх проектів щодо вдосконалення державного регулювання в галузі освіти, науки та інновацій, а саме: Концепція реформування системи ліцензування та акредитації у вищій освіті України (проект) [11], Концепція Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (проект) [12], Концепція забезпечення якості вищої освіти України [13], Концепція розвитку вищої юридичної освіти в Україні [14], Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року [15], Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні [16] та ін.

Для державного регулювання економічних процесів характерне здійснення специфічних функцій, спрямованих на забезпечення цілісності і розвитку економіки як об'єкта державно-правового впливу. До однієї з таких функцій, на думку теоретиків, належить розроблення, затвердження і реалізація програм [7; с.370].

П.С. Матвеев визначає програмне регулювання економічного і соціального розвитку і, зокрема, програмне регулювання інноваційної діяльності як одну з найефективніших форм державного регулювання економічних та соціальних процесів, що базується на використанні системного аналізу в управлінні [2; с. 123].

Як показує світовий досвід, передові позиції за рівнем технологічного та соціально-економічного розвитку посідають держави, в яких створено розгалужену інноваційну інфраструктуру, що активно використовується для реалізації інновацій. У країнах — членах ЄС розвинена інноваційна інфраструктура сприяє науково-технологічному інноваційному розвитку. Зокрема, в Німеччині створено потужну науково-дослідну систему, що характеризується великою кількістю різних установ з високим ступенем автономії. Діяльність інноваційних центрів, технологічних центрів, бізнес-інкубаторів сприяє трансферу технологій від науки до економіки, а також регіональному економічному розвитку. За останні 10 років кількість таких центрів збільшилася. Так, у 2000 р. в Німеччині функціонувало близько 400 центрів [17].

Останніми роками спостерігається тенденція до створення міждержавних мереж інноваційної діяльності. Найбільш успішною є діяльність Європейської бізнес-мережі. До 2000 р. в цю такої бізнес-мережу входило понад 200 організацій, включаючи 150 бізнес-інноваційних центрів, розташованих у 21 країні. У Росії також формується інноваційна інфраструктура, де вже функціонує 70 технопарків, 18 інноваційно-технологічних центрів, у науково-технічній сфері діють близько 50 тис. малих технологічних фірм, створюється система венчурного інвестування.

Розвиток інноваційної інфраструктури відповідає пріоритетам державної політики, які визначені Законами України [18], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [19]. В Україні сформовано окремі елементи інноваційної інфраструктури. Зокрема, утворено 24 інноваційних бізнес-інкубатори, 10 інноваційних центрів, при вищих навчальних закладах — підрозділи з питань інтелектуальної власності, Український інститут науково-технічної інформації з регіональними відділеннями. Крім того, підприємства, що проводять інноваційну діяльність, користуються послугами консалтингових фірм та небанківських фінансових установ, але вони не можуть у повному обсязі задовольнити їх потреби. Не

підтримується належним чином діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців, що мають завершені науково-технічні розробки, не створюються центри трансферу технологій. Не в повному обсязі реалізуються освітній та науковий потенціали, насамперед вищих навчальних закладів, у сфері інформаційно-комунікаційних високих технологій, інформаційні ресурси системи науково-технічної та економічної інформації, зокрема, бази даних з питань технологій, науково-технічних досягнень.

Все вищезазначене сприяє до міркувань про те, що пріоритетна увага держави до освіти повинна відповідати реальним потребам сучасної та майбутньої України. Саме цілеспрямована державна освітня політика може сприяти зростанню добробуту кожного громадянина й конкурентоспроможності всієї країни. Забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної освіти та науки потребує, на наш погляд вирішення таких проблем:

- визначення пріоритетних напрямів науково-технічних розробок у міжнародній системі поділу праці в науковій сфері;

- підвищення якості освіти і підготовки науково-освітніх кадрів;

- забезпечення належного фінансування наукових проектів;

- удосконалення правових механізмів співпраці освіти, науки та виробництва;

- поліпшення організаційних механізмів експорту та імпорту освітніх послуг.

Міністерство освіти і науки України має розробити та впровадити таку програму, яка буде спрямована на розвиток інтернаціоналізації освіти, експорту та імпорту освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Птащенко Л. О. Державна регуляторна політика щодо інноваційної діяльності регіонів України / Л. О. Птащенко // Економіка і регіон. – 2009. – № 1. – С. 27–30.
2. Матвеев П. С. Господарсько-правове регулювання інноваційної діяльності (теоретичний аспект) : [монографія] / П. С. Матвеев. – К., 2013. – 328 с.
3. Закон України «Про основи державної політики в сфері науки і науково-технічної діяльності» від 01.12.1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/284-14
4. Фотонов А. Г. Програмно-целевой метод в планировании / А. Г. Фотонов, В. Л. Тамбовцев, Б. В. Лабренц. – СПб. : Питер, 2007. – 342 с.
5. Wise A. Trade Secrets and Know-How Throughout the World / A. Wise. – Vol. 34. – New York, 1981. – p. 209-213
6. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
7. Хозяйственное право Украины : [учеб.] / [под ред. А. С. Васильева, О. П. Подчерковно]. – [3-е изд., перераб. и доп.] – Х. : Одиссей, 2008. – 488 с.
8. Лексин В. Н. Общегосударственные реформы и территориальное развитие / В. Н. Лексин, А. Н. Швецов // Российский экономический журнал. – 2000. – № 8. – С. 23–29.
9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>
10. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23 березня 2000 р. № 1602-III (з відповідними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 25. – Ст. 195.
11. Концепція реформування системи ліцензування та акредитації у вищій освіті України (проект). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://guonkh.gov.ua/reforma_ოსვiti/visha_ოსვiti/6675.html
12. Концепція Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (проект). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kharkivosvita.net.ua/files/Rozv_ოსვiti.pdf
13. Концепція забезпечення якості вищої освіти України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://dovira.eu/images/QA_concept_Final.pdf

14. Концепція розвитку вищої юридичної освіти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3358>

15. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dnipro rada.gov.ua/files/gumanitar-2020.pdf>

16. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : soipro.edu.ua/userfiles/.../03_koncepcija_pdo

17. Shad H. Employees' Inventions Law and Practice in the Federal Republic of Germany / H. Shad. – Industrial Property, 1972. – № 9. – P. 252.

18. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

19. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uazakon.ru/zakon/zakon-ob-innovatsionnoy-deyatelnosti.html>

УДК 346.7 : 347.791.6

Рикова О. М., здобувач кафедри господарського права і процесу НУ «ЮЮА»

Проблеми співвідношення Кодексу торговельного мореплавства України та Міжнародної конвенції з уніфікації деяких правил щодо накладення арешту на морські судна 1952 р. щодо морських вимог

У статті досліджуються окремі проблеми співвідношення Кодексу торговельного мореплавства України та Міжнародної конвенції з уніфікації деяких правил щодо накладення арешту на морські судна 1952 р. щодо морських вимог. Окрема увага приділяється проблемним аспектам співвідношення національних та міжнародних норм при вирішенні питання щодо накладення арешту на морські судна, що зареєстровані в Україні, а також на судна, що зареєстровані в іноземних державах.

Ключові слова: морська вимога, арешт судна, торговельне мореплавство, судно, тлумачення.

В статье исследуются отдельные проблемы соотношения Кодекса торгового мореплавания Украины и Международной конвенции об унификации некоторых правил, касающихся ареста морских судов 1952 года. Отдельное внимание уделяется проблемным аспектам соотношения национальных и международных норм при решении вопроса о наложении ареста на судна, зарегистрированные в Украине, а также на судна, зарегистрированные в иностранных государствах.

Ключевые слова: морское требование, арест судна, торговое мореплавание, судно, толкование.

Some problems of correlation Merchant Shipping Code of Ukraine and the International Convention for the Unification of Certain Rules Relating to the arrest of ships 1952 are examined in the article. Special attention is paid to the problematic aspects of the relationship between the national and international standards in deciding whether to arrest ship, registered in Ukraine, and ship, registered in foreign countries.

Keywords: maritime claim, ship arrest, merchant shipping, vessel, interpretation.